

ISSN 2313-8246

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Актуальні проблеми розвитку економіки регіону

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 19

Том 1

**Івано-Франківськ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
2023**

Науковий журнал включено до переліку фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (постанови Президії ВАК України № 1-05/1 від 18.01.2007 р. і № 1-05/2 від 10.03.2010 р., наказ Міністерства освіти і науки України від 09.03.2016 № 241). Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 №1188 журнал включено до категорії «Б».

Журнал входить до таких вітчизняних та міжнародних бібліотечних та баз даних: Національна бібліотека України ім. В.Вєрнадського, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory, Directory of Research Journals Indexing, Index Copernicus, ResearchBib, DOAJ, Crossref, WorldCat.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Михайлишин Л.І. (гол.редактор) – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Щур Р.І. (заст. гол. редактора) – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Криховецька З.М. (відп.секретар) – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Плєць І.І. (технічний секретар) – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Kisiel Roman – dr hab., prof., prof. zw. nauki ekonomiczne (polityka gospodarcza), University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Польща;
Paresashvili Nino – Ph.D., Associate Professor, Doctor of Economics, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Грузія;
Tavares Jean Max – Ph.D., Postdoctoral in Economics, Professor (Full), Pontificia Universidade Católica de Minas Gerais, Бразилія;
Jantón-Drozdowska Elżbieta – dr. hab., prof., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Польща;
Лєвандівський О.Т. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Буртняк І.В. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Шеленко Д.І. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Баланюк І.Ф. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Матковський П.Є. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Сас Л.С. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Васильюк М.М. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Пилипів Н.І. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Лещук Г.В. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Зварич О.І. – д.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Благун І.І. – д.е.н., професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Гонта О.І. – д.е.н., професор, НУ «Чернігівська політехніка», Україна;
Мацук З.А. – д.е.н., професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Стежко Н.В. – д.е.н., професор, Державний податковий університет, Україна;
Бондарчук Н.В. – д.держ.упр., професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна;
Лисяк Л.В. – д.е.н., професор, Університет митної справи та фінансів, Україна;
Мариненко Н.Ю. – д.е.н., професор, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна;
Бочко О.Ю. – д.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна;
Калініна С.П. – д.е.н., професор, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості, Україна;
Вівчар О. І. – д.е.н., професор, Західноукраїнський національний університет, Україна;
Махсма М.Б. – д.е.н., доцент, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна;
Орлів М.С. – д. держ.упр., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Журба І.С. – д.е.н., професор, Хмельницький національний університет, Україна;
Корчевська Л.О. – д.е.н., професор, Херсонський національний технічний університет, Україна;
Дзюба П.В. – д.е.н., професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна;
Васильківський Д. М. – д.е.н., професор, Хмельницький національний університет, Україна;
Корж М. В. – д.е.н., професор, Державний торговельно-економічний університет, Україна;
Рибчук А. В. – д.е.н., професора, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка
Тюхтенко Н. А. – д.е.н., професор, Херсонський державний університет, Україна;
Лема Г. В. – к.е.н., доцент, НУ «Львівська політехніка», Україна;
Ломачинська І. А. – д.е.н., доцент, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна;
Коровчук Ю. І. – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Когут-Ференс О. І. – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна;
Захарова О.В. – к.е.н., доцент, Маріупольський державний університет, Україна;
Вакун О.В. – к.е.н., доцент, Західноукраїнський національний університет, Україна;
Онищук С.В. – д. держ.упр., професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Родіонова Т.А. – к.е.н., доцент, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна;
Чвертко Л.А. – к.е.н., доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна;
Мельничук Ю.М. – к.е.н., доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна;
Кропельницька С.О. – к.е.н., доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна.
Серняк О.І. – к.держ.упр., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна;
Савош Л. В. – к.е.н., доцент, Луцький національний технічний університет, Україна.

Адреса редакційної колегії: 76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, тел. (0342) 752391, e-mail: aprer2005@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ : науковий журнал. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. Вип. 19. Т. 1. 341 с.

До наукового журналу "Актуальні проблеми розвитку економіки регіону" увійшли статті, у яких розглядаються теоретичні аспекти дослідження про блем економіки регіону; фінансово-кредитні проблеми формування виробничих відносин регіонального рівня, проблеми економічного й соціального розвитку регіонів України.

Для науковців, викладачів вищих закладів освіти й науки, аспірантів і студентів.

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023

Certificate of State Registration of printed mass media: KB No. 20937-10737 from 24.06.2014.

Founder and publisher of the journal: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

The journal has been published from 2005 once a year in 2 volumes. It is published in Ukrainian, English and Polish.

ISSN (Print) 2313-8246, ISSN (Online) 2518-7589.

Scientific journal is recognized as the professional edition, in which the results of dissertation research on receiving of scientific degrees of the doctor or candidate of sciences can be published according to Resolutions of the Presidium of the Higher Attestation Commission of Ukraine on Jan.18,2007 № 1-05/1 and on Mar.10, 2010 № 1-05/2, the Order by Ministry of Education and Science of Ukraine on Mar. 09, 2016 № 241. According to the **Order by Ministry of Education and Science of Ukraine № 1188 dated September 24, 2020** the scientific journal is included into category «B».

The journal is included in **Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar, Directory of Research Journals Indexing, Vernadsky national library, ResearchBib, DOAJ, Crossref, WorldCat.**

Editorial Board

EDITOR-IN-CHIEF

Liliia Mykhailyshyn, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine;

DEPUTY CHIEF OF EDITOR

Roman Shchur, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Zoriana Krykhovetska, PhD (Econ.), Associate Professor, , Ivano-Frankivsk, Ukraine (EXECUTIVE SECRETARY);

Ivan Plets, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine (TECHNICAL SECRETARY);

Nino Paresashvili, Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Doctor of Economics, Tbilisi, Georgia

Jean Max Tavares, Ph.D. (Econ.), Posdoctoral in Economics, Professor (Full), Brazil

Roman Kisiel, D. Sc. (Econ.), prof. dr hab., prof. zw. nauki ekonomiczne (polityka gospodarcza), Olsztyn, Poland

Elżbieta Ewa Jantoń-Drozdowska, D. Sc. (Econ.), Poznan, Poland

Omelian Levandivskyi, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan Burtnyak, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan Balaniuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Diana Shelenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Petro Matkovskiy, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Liudmyla Sas, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Mariia Vasyliuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Nadiia Pylypiv, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Halyna Leshchuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ivan I. Blahun, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olena Zvarych, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olena Gonta, D. Sc. (Econ.), Professor, Chernihiv, Ukraine

Zoriana Matsuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Nadiia Stezhko, D. Sc. (Econ.), Professor, Irpin, Ukraine

Nataliia Bondarchuk, D. Sc. (Public admin.), Professor, Dnipro, Ukraine

Liubov Lysiak, D.Sc. (Econ.), Professor, Dnipro, Ukraine

Nataliia Marynenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Ternopil, Ukraine

Olena Bochko, D. Sc. (Econ.), Professor, Lviv, Ukraine

Svitlana Kalinina, D. Sc. (Econ.), Professor, , Kyiv, Ukraine

Oksana Vivchar, D. Sc. (Econ.), Professor, Ternopil, Ukraine

Mariia Makhsma, D. Sc. (Econ.), Associate Professor, Kyiv, Ukraine

Mariana Orliv, D. Sc. (Public admin.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ihor Zhurba, D. Sc. (Econ.), Professor, Khmelnytskyi, Ukraine

Liliia Korchevska, D. Sc. (Econ.), Professor, Kherson, Ukraine

Pavlo Dziuba, D. Sc. (Econ.), Professor, Kyiv, Ukraine

Dmytro Vasylykivskyi, D. Sc. (Econ.), Professor, Khmelnytskyi, Ukraine;

Maryna Korzh, D. Sc. (Econ.), Professor, Kyiv, Ukraine;

Anatolii Rybchuk, D. Sc. (Econ.), Professor, Drohobych, Ukraine;

Natalia Tiukhtenko, D. Sc. (Econ.), Professor, Kherson, Ukraine;

Galyna Lema, PhD (Econ.), Associate Professor, Lviv, Ukraine;

Iryna Lomachynska, D. Sc. (Econ.), Associate Professor, Odessa, Ukraine;

Svitlana Onyshchuk, D. Sc. (Public admin.), Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Yurii Korovchuk, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oksana Kogut-Ferens, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Olha Zakharova, PhD (Econ.), Associate Professor, Mariupol, Ukraine

Oksana Vakun, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Tetiana Rodionova, PhD (Econ.), Associate Professor, Odessa, Ukraine

Liudmyla Chvertko, PhD (Econ.), Associate Professor, Uman, Ukraine

Yuliia Melnychuk, PhD (Econ.), Associate Professor, Uman, Ukraine

Svitlana Kropelnytska, PhD (Econ.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oleh Serniak, PhD (Public admin.), Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Larysa Savosh, PhD (Econ.), Associate Professor, Lutsk, Ukraine

Editorial address: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko str.,57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine,
tel.: (0342) 75-23-91, e-mail: aprer2005@gmail.com

THE ACTUAL PROBLEMS OF REGIONAL ECONOMY DEVELOPMENT: scientific journal. Ivano-Frankivsk:
Publishing house of Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, 2023. Issue 19. Vol. 1. 341 p.

The theoretical aspects of research of problems of economy of region, the financial-credit problems of forming of production relations, problems of economic and social development are examined in the article of scientific journal "The actual problems of regional economy development". Scientific journal is designed for research workers, teachers of higher establishments of education and science, graduate students and students.

РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	133
<i>Білик І.І., Колісник В.С.</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ: АНАЛІЗ ТРЕНДІВ ТА ВИКЛИКІВ	143
Дослідження процесу розвитку вітчизняного підприємництва	
<i>Прус Ю.І., Патлах І.С.</i> АКТУАЛЬНИЙ СТАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ СФЕРИ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»)	153
<i>Вербицька Г.Л.</i> ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНИХ ЕКСПОРТЕРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	167
<i>Савків У.С., Василюк М.М., Лещук Г.В.</i> МОДЕЛЬ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	177
<i>Бочко О.Ю., Кузяк В.В.</i> ОСТАННІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ МОЛОКОПРОДУКТІВ УКРАЇНИ	185
<i>Левандівський О.Т., Баланюк І.Ф., Матковський П.Є., Мацьків В.В.</i> РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	192
<i>Кохан І.В., Дмитровська В.С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ КОМУНАЛЬНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	201
<i>Сас Л.С., Калішун Ю.Є.</i> РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ДІАГНОСТИКИ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЇХНЬОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ	212
Національна економіка	
<i>Щур Р.І., Кропельницький А.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	219
<i>Росола У.В., Гладинець Н.Ю., Петричко М.М.</i> ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	226
<i>Якушко І.В.</i> МЕХАНІЗМ ФІСКАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	234
<i>Роледерс В.В.</i> МОДЕЛЬ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В ПРОМИСЛОВИХ ЕКОСИСТЕМАХ	243
<i>Кропельницька С.О., Криховецька З.М., Мацьків В.В., Плещ І.І.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТА ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	254
<i>Тарчинець О.С.</i> РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ	264

9. Jie T. Jhao Z. The rise of public-private partnerships in China: an effective financing approach for infrastructure investment. *The American society for public administration*. DOI: 10.1111/puar.13046.
10. World Bank Group Support to Public-Private Partnerships. Lessons from Experience in Client Countries, F Y02-12. <https://documents1.worldbank.org>. (дата звернення: 20.02.2023 р.)
11. Zhang X. Critical success factors for public-private partnerships in infrastructure development. *J. Constr. Eng. Manage.* 2005. 131, pp. 3-14.
12. Щур Р.І., Пletz І.І. Інноваційний розвиток регіонів з використанням механізмів державно-приватного партнерства. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки», Львів, 18-19 травня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. С. 897-898.
13. Щур Р. І. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку економіки регіону: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Щур Роман Іванович; Львів. держ. фін. акад. Л., 2013. 20 с.

References

1. Bondar, N.M., Barvinska-Mavaiovych, A., and E.S. Sagaydak. "Theoretical principles of coordination of interests of participants of public-private partnership." *Bulletin of the National Transport University. Series "Economic Sciences"*, no. 2 (52), 2022, pp. 50-56.
2. Zaloznova, Yu.S., Butenko, N.V., and I.P. Petrova. "Public-private partnership in Ukraine: state, problems and development prospects." *Economic Herald of Donbass.*, no. 2 (44), 2016, pp. 21-28.
3. Zapatrina, I.V. "Development of state support for public-private partnership in Ukraine." *Economics and forecasting*, no. 3, 2011, pp. 9-24.
4. Kropelnytska, S.O., and R.I. Schur. "Institutionalization of implementation of investment projects using public-private partnership mechanisms." *Bulletin of ZHTU. Series "Economic Sciences"*, no. 4 (62), 2012, pp. 309-314.
5. Kruglov, V. V. "Risks of public-private partnership projects." *Scientific notes of the Tavra National University named after V. I. Vernadskyi. Series: Public administration*. 2018. Vol. 29 (68). No. 2. P. 87-91.
6. Mushakova, S., Kuznetsova, G., and A. "Babichev Scientific and practical basis of implementation of public-private partnership in Ukraine." *Adaptive management: theory and practice. Economy series*, issue 14 (28), 2022, eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/16746/1/Mushnykova.pdf. Accessed 07 Feb. 2023.
7. Nazarkevich, I. "Public-private partnership as a mechanism of structural transformations in the economy of Ukraine." *Bulletin of Lviv University. The series is economical*, issue 56, 2019, pp. 237-248.
8. On public-private partnership: Law of Ukraine dated July 1, 2010 No. 2404-VI.
9. Jie, T., and Z. Jhao. "The rise of public-private partnerships in China: an effective financing approach for infrastructure investment." *The American society for public administration*. doi: 10.1111/puar.13046.
10. World Bank Group Support to Public-Private Partnerships. Lessons from Experience in Client Countries, F Y02-12, documents1.worldbank.org. Accessed 07 Feb. 2023
11. Zhang, X. "Critical success factors for public-private partnerships in infrastructure development." *J. Constr. Eng. Manage.*, 131, 2005, pp. 3-14.
12. Shchur, R.I., and I.I. Plets. "Innovative development of regions using public-private partnership mechanisms." *Materials of the 4th International Scientific and Practical Conference "Problems of Formation and Development of Innovative Infrastructure: Challenges of the Post-Industrial Economy"*, Lviv, May 18-19, 2017. Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic, 2017, pp. 897-898.
13. Shchur, R. I. Financial support for investment development of the region's economy: autoref. thesis . Lviv. State Finn. Acad. L., 2013.

УДК 33(477):330.101.541:341.31-042.3

doi: 10.15330/apred.1.19.226-234

Росола У. В.¹, Гладинець Н. Ю.², Петричко М. М.³

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Мукачівський державний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра економіки та фінансів,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево,
89600, Україна,
тел.: 03131-2-11-09,

¹ e-mail: rosolau@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-7721-2755

² e-mail: gladnata1979@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-7885-9830

³ e-mail: petrighkomariy@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-7677-6516

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан основних макроекономічних показників України. Метою наукової праці є дослідження сучасних тенденцій основних макроекономічних показників: рівня ВВП, рівня безробіття та інфляції, змін податкового законодавства, аналізу основних міжнародних продовольчих угод в умовах війни. Досліджено їх вплив на економіку країни та функціонування бізнесу в теперішніх умовах. Для дослідження використовувались наукові статті вітчизняних та іноземних науковців. Для досягнення мети використовувались такі наукові методи як: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, економіко-статистичний та узагальнення. В результаті аналізу встановлено, що війна в Україні має значний вплив на функціонування вітчизняних підприємств та бізнесу в цілому. Досліджено, що одним з ключових завдань Міністерства економіки є переміщення підприємств з тимчасово окупованих територій у більш безпечні регіони – Львів, Закарпаття, Волинь, Чернівці та інші області. Закономірно, що завдячуючи цьому процесу відбувається сплата податкових надходжень до бюджету різних рівнів, утримуються існуючі робочі місця, а також здійснюється набір нового персоналу, якого не вистачає. Встановлено, що потужні ракетні удари по критичній інфраструктурі, зростання рівня інфляції, безробіття, неможливість України здійснювати повноцінно міжнародну торгівлю морськими шляхами унеможлиблює стабільність та розвиток економіки. Детально проаналізовано найбільших зовнішніх донорів фінансової допомоги для України. Виявлено негативний вплив військових дій на розмір експорту та імпорту України. Зазначено, що постійно енергетична інфраструктура піддається обстрілам, а відтак тимчасової дестабілізації українського бізнесу в цілому. Вирішення існуючих проблем можливе за проведення певних заходів: надання фінансової допомоги іноземними країнами та фондами, розвиток джерел енергії, формування альтернативного потенціалу в енергетичному секторі, вільний рух капіталу та трудових ресурсів. В цілому це дасть можливість відбудовувати вітчизняну економіку за європейськими принципами.

Ключові слова: війна, ВВП, інфляція, безробіття, підприємство, бізнес.

Rosola U.V.¹, Hladynets N.Yu.², Petrighko M. M.³
**IMPACT OF THE WAR ON THE ECONOMY OF UKRAINE:
MACROECONOMIC ASPECT**

Mukachevo State University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Economics and Finance,
Uzhorodska str., 26, Mukachevo,
89600, Ukraine,
tel.: 03131-2-11-09,

¹ e-mail: rosolau@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-7721-2755

² e-mail: gladnata1979@ukr.net ,
ORCID: 0000-0002-7885-9830

³ e-mail: petrighkomariy@ukr.net,
ORCID: 0000-0001-7677-6516

Abstract. The article examines the current state of the main macroeconomic indicators of Ukraine. The purpose of the scientific work is the study of modern trends of the main macroeconomic indicators: the level of GDP, the level of unemployment and inflation, changes in tax legislation, analysis of the main international food agreements in the conditions of war. Their impact on the country's economy and the functioning of business in the current conditions is studied. Scientific articles of domestic and foreign scientists were used for the research. To achieve the goal, such scientific methods as: analysis and synthesis, induction and deduction, economic-statistical and generalization were used. As a result of the analysis, it was established that the war in Ukraine has a significant impact on the functioning of domestic enterprises and business as a whole. It has been investigated that one of the key tasks of the Ministry of Economy is the relocation of enterprises from temporarily occupied territories to safer regions - Lviv, Transcarpathia, Volyn, Chernivtsi and other regions. Naturally, thanks to this process, tax revenues are paid to the budget of various levels, existing jobs are maintained, and new personnel, which are in short supply, are recruited. It has been established that powerful missile strikes on critical infrastructure, rising inflation, unemployment, Ukraine's inability to carry out full-fledged international trade by sea make the stability and development of the economy impossible. The largest external donors of financial assistance to Ukraine are analyzed in detail. The negative impact of military operations on the size of Ukraine's exports and imports was revealed. It is noted that the energy infrastructure is constantly exposed to shelling, and thus to the temporary destabilization of Ukrainian business as a whole. Solving existing problems is possible by carrying out certain measures: provision of financial assistance by foreign countries and funds, development of energy sources, formation of alternative potential in the energy sector, free movement of capital and labor resources. In general, this will provide an opportunity to rebuild the domestic economy according to European principles.

Key words: war, GDP, inflation, unemployment, enterprise, business.

Вступ. Війна, яка триває, має занадто прогресуючі наслідки для української бізнесу та економіки в цілому. Зменшення обсягу ВВП приблизно на третину, збитки, пов'язані з руйнуванням виробничої та соціальної інфраструктури, становлять більш як 100 мільярдів доларів та мають тенденцію до постійного збільшення щоденно. Інфляція, що постійно зростає, знецінення національної валюти, зменшення експорту та імпорту та прогресуючий рівень безробіття стають актуальними проблемами та питаннями сучасного суспільства.

Державні зобов'язання, в тому числі виплата соціальних гарантій, стипендій і пенсій, зарплат в основному залежить від обсягу допомоги від зовнішніх партнерів. Підтримка з боку Європейського Союзу, США, Великобританії та інших країн хоч і зростає, однак вона все ще потребує коригування в сторону зростання. Всі ці процеси звичайно призводять до зростання зовнішнього державного боргу. Є незначні тенденції до покращення зовнішніх продажів, зокрема сільськогосподарської продукції, стабілізація росту цін на паливно-мастильні матеріали. Але всі ці позитивні тенденції не дають змогу надіятись на покращення економічної ситуації до повного закінчення війни. Очевидно, що ситуація буде погіршуватись і надалі, оскільки Росія продовжує військові атаки на всю територію, інфраструктуру та населення України.

Питанням дослідження стабільності економіки та її макроекономічних показників постійно перебувають в полі зору багатьох науковців. Цій проблематиці присвячені праці таких науковців: Т. Черничко., Є. Кірман[1], Н. Дорош, Д. Лю [2], І. Хмарська, К. Кучерява І. Клімова [3], В. Дикань, О. В. Шраменко [4], Т. Мельник [5], Т. Бережна [6] та інших. Зважаючи на досить велику кількість досліджень цієї тематики, реалії щоденних змін в політичному та соціально-економічному житті країни, активних воєнних дій на території України виникає потреба в більш детальному аналізі цього напрямку.

Постановка завдання. Метою даної наукової праці є дослідження сучасного стану ключових економічних показників, їх впливу на економіку країни та розробка

пропозицій щодо повоєнної макроекономічної стабілізації України. Для досліджень використовувались наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців, а також такі наукові методи як: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, економіко-статистичний та узагальнення.

Результати. Війна призвела до посилення напруженості на фінансових ринках, безпрецедентного зростання цін на товари та невизначеності в економіці, що проявляється уповільненням економічного зростання та зростанням інфляції. Відповідно до останнього звіту про фінансову стабільність, який періодично публікує Національний банк України, зростання невизначеності щодо обсягу, масштабу та тривалості порушень у функціонуванні світової економіки, викликаних збройною агресією Росії проти України, є головним внутрішнім фактором, що впливає на функціонування вітчизняної економічної системи.

Військові дії призвели до найбільшого економічного колапсу в історії незалежної України.

За попередньою оцінкою аналітиків Міністерства економіки (з використанням непрямих методів розрахунку та інструментів моделювання), зробленою з урахуванням оперативної оцінки Державної служби статистики реального ВВП за 3 квартали 2022 р. (у I кварталі 2022 року зменшення порівняно з I кварталом 2021 р. на 15,1%, у II кварталі 2022 року – на 37,2%, у III кварталі 2022 р. - на 30,8% відповідно), падіння ВВП за підсумком 2022 року оцінюється на рівні 30,4%. Це є об'єктивно найгіршим результатом часів незалежності, втім кращим, ніж очікували більшість експертів на початку повномасштабного вторгнення, коли оцінки варіювалися в межах 40-50% падіння ВВП і глибше. При цьому у грудні падіння ВВП оцінено на рівні - 34 що є дещо кращим, ніж оцінки за листопад (падіння ВВП на рівні 37, урахуваючи певну стабілізацію ситуації з енергопостачанням після обстрілів у листопаді. Втім подальші терористичні ракетні атаки з боку Росії завдали хоч і не критичних, втім пошкоджень (зокрема, енергетичній інфраструктурі), що продовжувало чинити тиск на настрої бізнесу та його активність [7].

Хоча цей результат трохи кращий, ніж передбачалося в найбільш песимістичних сценаріях з перших місяців після початку війни (у червні Світовий банк припускав скорочення ВВП на 45%), економічну ситуацію в країні можна охарактеризувати як надзвичайно складну.

Зростаюча інфляція є проблемою, яка в січні 2022 року становила 10%. У вересні вже 24,6%, і, як очікує НБУ, до кінця року досягне рівня 30%. У грудні 2022 року темпи споживчої інфляції залишилися на рівні попереднього місяця – 0,7% за місяць. Річна інфляція склала 26,6%. Цей показник виявився значно меншим за ті цифри, що прогнозували в першій половині року [8].

Для населення найбільш проблемним є зростання цін на товари першої необхідності – хліб і хлібобулочні вироби, які подорожчали близько на 36%, риба – на 40%, овочі – аж на 84%, що пов'язано з окупацією Херсонської області, яка є основним їх виробником в Україні. Крім того, суттєво зросли ціни на пальне (66,2%), що призвело до зростання транспортних витрат (близько 41%). Водночас на початку жовтня мінімальна зарплата дещо зросла з 6500 гривень (близько 178 дол. США) до 6700 грн (близько 183 дол.). Зауважимо, що у бюджеті на 2023 рік подальший перегляд мінімальної заробітної плати не передбачено. У свою чергу середня зарплата, яка у січні становила 14 600 грн (приблизно 435 доларів США), за прогнозами уряду, очікується, що наступного року вона зросте до 18 500 грн (близько 550 доларів), але це теж не вирішить проблеми.

Ще однією гострою проблемою є високий рівень безробіття. Так, за даними НБУ та Мінекономіки рівень безробіття становив близько 30%. Додатковим негативним наслідком є те, що досить багато працівників почали отримувати заробітну плату

нижчу, ніж до війни, що може свідчити про серйозні проблеми фінансового стану вітчизняних підприємств.

Активізація бізнесових структур є однією з першочергових завдань для країни. Зважаючи на обмежені ресурси, досить ефективною стала програма Мінекономіки щодо релокації бізнесу у безпечні регіони України. Завдяки цій програмі релоковано понад 700 підприємств, при цьому збережено більш як 35 тис. робочих місць [9].

З початком війни Верховна Рада України запровадила багато змін до податкового законодавства, які значно полегшили ведення бізнесу, зокрема: скасовано мито та ПДВ на імпортовані товари та скасування акцизного збору на пальне. Цей факт безумовно відобразився на надходженнях до бюджету. За інформацією Мінфіну за перші 6 місяців 2022 року до бюджету надійшло близько 30 % митних надходжень та 70 % податкових надходжень. У вересні президентом України було підписано закон про повернення акцизів на пальне, за винятком потреб для військових.

Початок війни спричинив значні бюджетні недоотримання. Вагомим каналом фінансування в цих умовах стає допомога іноземних країн та міжнародних фондів. Найбільшими фінансовими донорами з 24 лютого 2022 року до кінця календарного року були США, ЄС та інші країни та фонди (рис. 1):

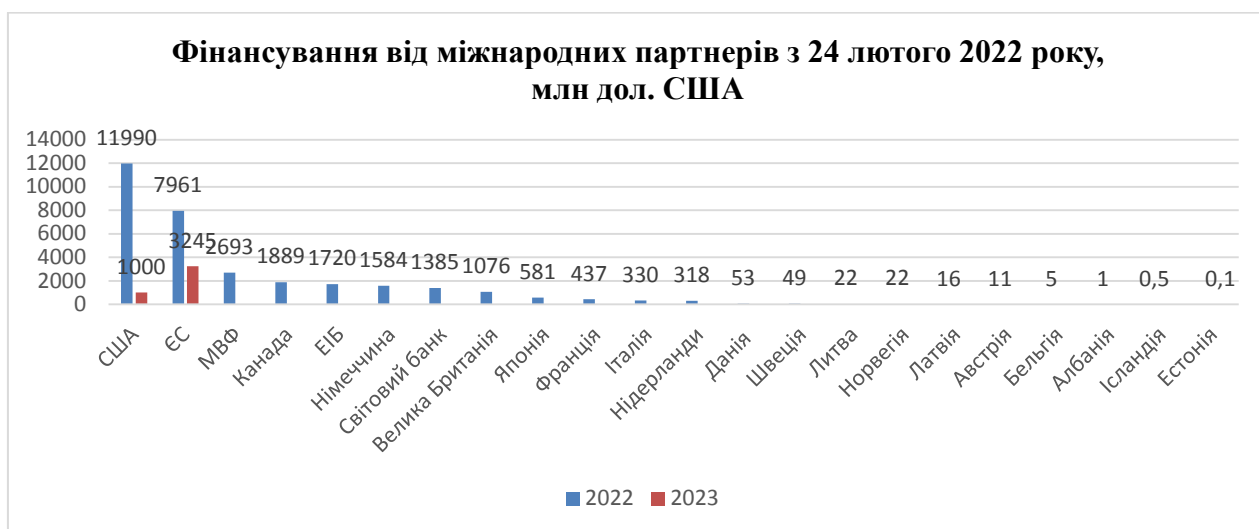

Рис. 1. Фінансування від міжнародних партнерів у 2022 р., млн дол. США

Fig.1. Funding from international partners in 2022, million dollars. USA

[побудовано автором на основі 10]

Спочатку західна підтримка була у формі позик під низькі відсотки, а в наступні місяці все частіше ставали безповоротними грантами. Загалом з 24 лютого український бюджет отримав 32144 млн дол США (переважно зі США). Головною проблемою зовнішньої допомоги є її нерегулярність, через що владі важко планувати державні витрати. Затримки з перерахуванням допомоги із-за кордону також є проблемою. Наприклад, у травні Єврокомісія оголосила про пакет макрофінансової підтримки в розмірі 9 млрд євро, але станом на жовтень 2022 року перерахувала лише 1 млрд євро (ще 5 млрд євро, швидше за все, буде перераховано у бюджет в найближчий час). Однак масштаби зовнішньої допомоги недостатні для задоволення потреб. Україна змушена випускати внутрішні облігації, які в основному купує НБУ, що де-факто означає «друкування» гривні. З початку війни таким чином до бюджету надійшло майже 15 млрд. дол США.

Російська агресія призвела до зриву торгівлі України. На цю кризу в основному вплинула блокада українських портів на Чорному та Азовському морях, на які припадало близько 70% довоєнних закордонних продажів. У результаті експорт у березні скоротився порівняно з тим же місяцем минулого року на 50%, а імпорт аж на 71% (рис. 2, 3).

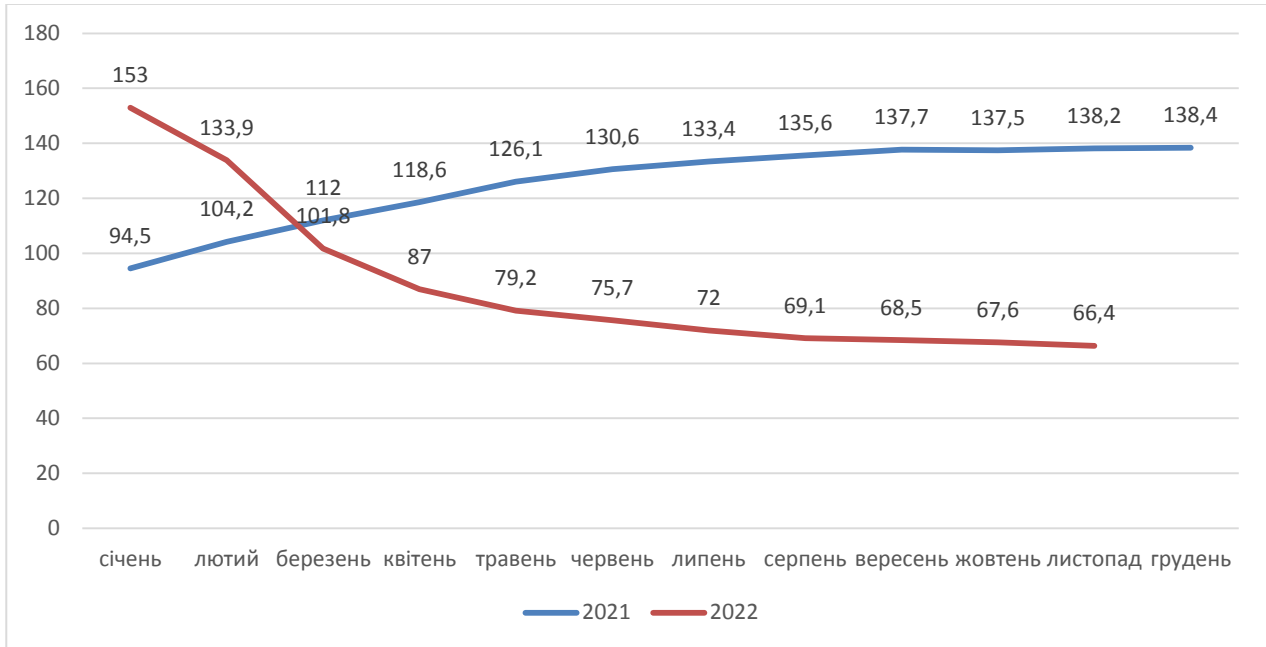

Рис. 2 Темпи зростання (зниження) експорту товарів у 2021, 2022 рр. (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)
Fig.2. Growth (decrease) rates of export of goods in 2021, 2022 (in % compared to the corresponding period of the previous year, cumulative)
 [побудовано автором на основі 11]

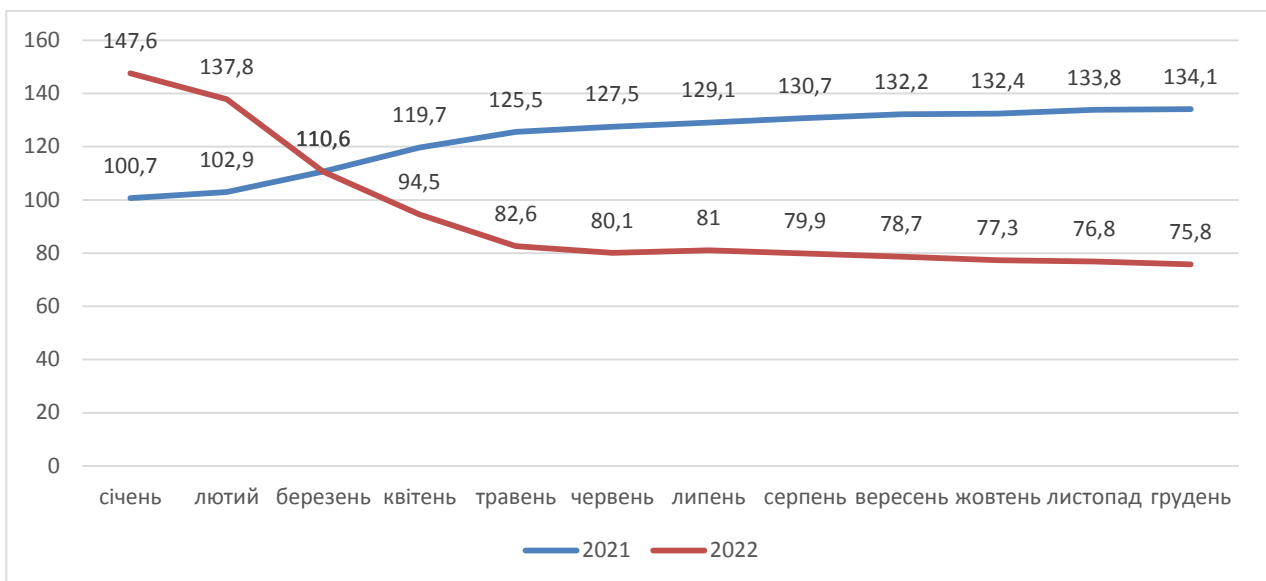

Рис. 3. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів у 2021, 2022 рр. (у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком)
Fig.3. The rate of growth (decrease) in the import of goods in 2021, 2022 (in % compared to the corresponding period of the previous year, cumulatively)

[побудовано автором на основі 11]

В ситуації, що склалася Україна була змушена швидко шукати альтернативні шляхи транспортування вантажів, а також альтернативні джерела отримання тієї продукції, яка до війни імпортувалася з Росії та Білорусі – особливо палива. До цього часу частка цих двох країн в їхньому імпорті в країну становила 71%. Щоб змінити це, більшою мірою використовувалися дунайські порти (передусім призначені для експорту продовольства) та прикордонні переходи з країнами ЄС (особливо Польщею та Румунією). В результаті експорт товарів автомобільним транспортом збільшився з 444 тис. т у березні до 1,4 млн т у вересні, а поставки залізницею – з 2,4 млн. т до 2,8 млн. т. Однак запроваджені зміни пов'язані з численними логістичними проблемами (різна ширина колії, низька пропускна здатність на перехрестях).

Часткове розблокування (виключно для експорту сільськогосподарської продукції) трьох чорноморських портів наприкінці липня в рамках «зернового коридору» стало можливим завдяки угоді, підписаній 22 липня в Стамбулі між Україною, Туреччиною та ООН. В результаті продажі іноземних товарів зросли з \$2,9 млрд. у липні до \$3,4 млрд у серпні та \$4,1 млрд у вересні. Хоча це безсумнівний успіх, констатуємо, що експорт у вересні порівняно з тим самим місяцем 2021 року все ж був меншим на 35%, а імпорт – на 33%.

Висновки. Поки Росія веде агресивну військову атаку по всій території України, очікувати на стабілізацію чи оптимізацію економічного становища не варто. За прогнозами на поточний рік очікується незначне зростання ВВП, однак владні структури розуміють, що можливий варіант рецесії економіки. Наразі все ще є ймовірність пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, від яких залежить нормальне функціонування підприємств та бізнесу в цілому. Хоча вони призвели лише до тимчасової дестабілізації електромережі, запровадження аварійних відключень негативно впливає на виробництво діючих виробничих та невиробничих підприємств.

Протягом усієї війни та багатьох місяців після її закінчення функціонування держави буде повністю залежати від фінансової допомоги західних країн та міжнародних інституцій. ЄС вживає заходів для розробки механізму, який дозволить щомісяця перераховувати до українського бюджету 1,5 млрд. євро у 2023 році.

У цілому, якщо партнери нададуть необхідну кількість коштів, Україна зможе прожити ще рік без серйозних загроз макроекономічної стабільності, навіть якщо війна триватиме більше ніж до кінця 2023 року.

Багато науковців та аналітиків вважають, що повоєнна фінансова допомога зарубіжних донорів дозволить відновити і модернізувати економіку України.

Таким чином, можемо прогнозувати, що диверсифікація джерел енергії, формування виробничих стимулів в енергетичному секторі, економічна співпраця в рамках Європейського Союзу, участь у спільному ринку на рівних, вільний рух людей і капіталу тепер має залежати не від географічного розташування (як це було досі з різними видами союзів), а від об'єднуючого політичного чинника.

Також слід розглядати та прогнозувати «новий план Маршала», зокрема у вигляді пільгових кредитів, фінансової компенсації зі сторони країни-агресора. Щоб досягти цієї мети, Україні слід пройти довгий шлях. Рішення у цьому питанні можуть бути різними: від добровільної згоди Росії на виплату репарацій до випадків компенсації закордонних активів Росії та Білорусії будь-якою країною, що володіє цими ресурсами. Але для цього Україні доведеться в стислі строки підготувати законодавчу базу для здійснення таких платежів-відшкодувань.

Загальна концепція реконструкції та розвитку країни також повинна включати в себе виконання завдань, необхідних для вступу в ЄС, адже 23 червня 2022 року Україна

нарешті отримала законний статус кандидата. Усі програми та стратегії, пов'язані з цим питанням, будуть ретельно відслідковуватись західними партнерами.

Український уряд має розробити стратегії стимулювання повернення громадян на батьківщину. Для цього слід вести переговори з країнами ЄС про можливість надання фінансової підтримки переселенцям на певний період після повернення в Україну. Він також розглядає можливість надання додаткових коштів для працездатних українців, які будуть сприяти відновленню країни, а також створення тимчасової програми базового доходу для тих, хто повернеться додому.

В подальшому це дасть можливість для країни відновити політичну, соціально-економічну та гуманітарну сферу.

1. Черничко Т. В., Кірман С. І. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України. *Економіка та суспільство*: електронний науковий фаховий журнал. Мукачево, 2016. № 5. С. 400–404.
2. Дорош Н. І., Лю Д. Прогнозний аналіз фінансових результатів та визначення межі банкрутства підприємства. *Молодий вчений*. № 2(2). С. 700–703.
3. Хмарська І. А., Кучерява К. Я., Клімова І. О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1621> (дата звернення: 17.04.2023)
4. Дикань В. Л., Шраменко О. В. Стратегічні орієнтири державного регулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу. *Стратегічні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств у цифровому економічному просторі*: колективна монографія / за ред. О. В. Ареф'євої. Київ: ФОП Маслаков, 2019. С. 47–55.
5. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). С. 3–11.
6. Бережна Т. Український бізнес має залишатися в Україні і працювати на перемогу. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e160e1c6-3e16-4fc2-a7ba-64dd16809605&title=UkrainskiiBiznes> (дата звернення: 17.04.2023)
7. Мінекономіки попередньо оцінює падіння ВВП в 2022 році на рівні 30,4%. URL: <https://www.me.gov.ua/news/detail?lang=uk-ua&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=minekonomikiporedno> (дата звернення: 17.04.2023)
8. Споживча інфляція за підсумками 2022 року становила 26,6% - це суттєво менше прогнозів. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9512e49a-23c2-4fe3-856e-ffde6c603089&title=SpozivchInfliatsiiaZaPidsumkami2022-RokuStanovila26-6-TseSuttvoMenshePrognoziv> (дата звернення: 17.04.2023)
9. Програма релокації підприємств. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення: 17.04.2023)
10. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 17.04.2023).
11. Зовнішня торгівля України товарами у січні-листопаді 2022 року. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.04.2023)

References

1. Chernychko, T. V., and Je. I. Kizman. "Analysis of financial results of activity of Ukrainian enterprises", *Ekonomika ta suspiljstvo*, vol.5, 2016, pp.400-404.
2. Dorosh, N. I., and D. Lju. "Forecast analysis of financial results and determination of the bankruptcy of the enterprise." *Molodyj vchenyj*, vol.2 (2), 2018, pp.700-703.
3. Khmarska, I.A. Kucheriava, K.Ya., and I.O. Klimova. "Features of the post-war recovery of the economy of Ukraine." *Economy and society*, vol. 42, 2022. doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31
4. Dykan, V. L., and O. V. Schramenko. "Strategic guidelines for state regulation of small and medium-sized business entities. " *Strategic Aspects of Managing Enterprise Competitiveness in the Digital Economic Space*. Kyiv, FOP Maslakov, 2019, pp. 47–55.
5. Melnyk, T.Iu. "State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law." *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no 2(100), 2022, pp. 3–11. doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11
6. Berezhna, T. "Ukrainian business must stay in Ukraine and work for victory." Ministry of Economy, www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e160e1c6-3e16-4fc2-a7ba-64dd16809605&title=UkrainskiiBiznes. Accessed 17 Apr.2023.

7. "The Ministry of Economy preliminarily estimates the drop in GDP in 2022 at the level of 30.4%." Ministry of Economy, www.me.gov.ua/news/detail?lang=uk-ua&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=minekonomikipoperedno. Accessed 17 Apr.2023.
8. "Consumer inflation at the end of 2022 amounted to 26.6% - this is significantly less than forecasts." Ministry of Economy, www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9512e49a-23c2-4fe3-856e-ffde6c603089&title=SpozhivchaInfliatsiiaZaPidsumkami2022-RokuStanovila26-6-TseSuttvoMenshePrognoziv. Accessed 17 Apr.2023.
9. "Enterprise relocation program." Ministry of Economy, me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv/. Accessed 17 Apr.2023.
10. "Funding of the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale war." Ministry of Finance, www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435/. Accessed 17 Apr.2023.
11. "Ukrainian foreign trade in goods in January-November 2022." The State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua/. Accessed 17 Apr.2023.

УДК 336.22:[330.5:004]

doi: 10.15330/apred.1.19.234-243

Якушко І.В.

МЕХАНІЗМ ФІСКАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая
пров.Херсонський 3, м. Київ,
02094, Україна,
тел.: 0443534707,
e-mail: yakushko_i@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1161-7383

Анотація. Розвиток цифрової економіки, який сьогодні відбувається у всьому світі засвідчує безальтернативність процесу подальшої цифрової трансформації господарських відносин, що актуалізує питання активізації такої трансформації національної економіки.

Метою статті є поглиблення теоретичних засад використання фіскальних інструментів для розвитку цифрової економіки через обґрунтування концептуальних засад формування та функціонування механізму такого стимулювання. Для досягнення цієї мети у статті використано сукупність загальних та спеціальних методів наукового дослідження, а саме: порівняння, системний підхід, метод контент-аналізу, абстрагування, аналізу і синтезу та графічної візуалізації.

У статті розглянуто теоретичні та методологічні положення функціонування зазначеного механізму як невід'ємної та об'єктивно необхідної компоненти загальної системи державного регулювання економічних відносин у сфері цифровізації національного господарства. Зокрема, розглянуто зміст таких понять як «фіскальне стимулювання», «податкове стимулювання». Відповідно визначено, що фіскальне стимулювання – процес впливу на діяльність економічних суб'єктів шляхом застосування фіскальних інструментів, тобто сукупності засобів, що використовуються для акумулювання фінансових ресурсів економічних суб'єктів з метою формування доходів державного бюджету. З урахуванням отриманих результатів було конкретизовано сутність зазначеного механізму й запропоновано розглядати його як комплекс заходів, методів, принципів і концепцій, які в сукупності визначають особливості застосування фіскальних інструментів для розвитку економічних відносин на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у виробництві, розподілі, обміні та споживанні.